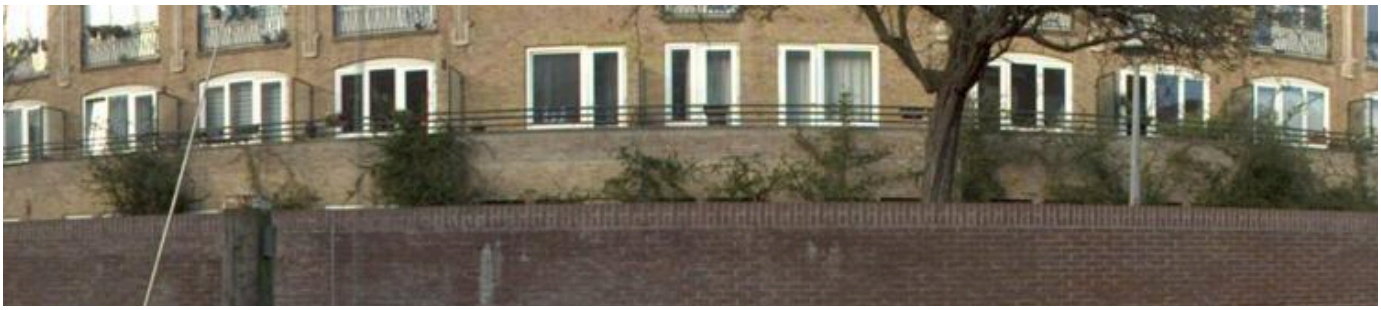
Gemeente Amsterdam

Monument

De Oranjehof

Algemeen | Complex | Adressen | Panden

Nummer 200728	**Naam** De Oranjehof
Status Gemeentelijk monument	**Type** Pand
Architect ontwerp Pot & Pot-Keegstra	**Opdrachtgever bouw** Saane, H. van
Bouwjaar start bouwperiode 1943	**Oorspronkelijke functie** wonen
Identificerende sleutel c10c6d70-e7c0-42a4-acf0-90d10d467b2f	**Beschrijving** -

Redengevende omschrijving (publiek)

Stedenbouwkundige context
Het flatgebouw ‘Oranjehof’ ligt in het oosten van binnenstad, op de westelijke oever van de Kostverlorenvaart en direct ten noorden van de brug van de Admiraal de Ruijterweg-De Clerqstraat. Vanwege deze locatie naast de drukke weg over de brug en aan het water en wegens de relatief grote omvang en hoogte van het gebouw, vormt het een beeldbepalend object in de omgeving en markeert het de toegang tot de Baarsjes. De locatie is gelegen net buiten de negentiende-eeuwse stadsuitbreidingen die ophielden aan de oostzijde van de Kostverlorenvaart. De Admiraal de Ruijterweg vormt echter een vroeg twintigste-eeuwse uitloper van de stad, door een particuliere bouwmaatschappij ontwikkeld. Deze weg lag tot de annexatie in 1921 op het grondgebied van de gemeente Sloten en was van oorsprong een oude dijk in het veenweidegebied, waarover vanaf 1900 een tram naar Haarlem reed. Na de annexatie bouwde Amsterdam in de jaren dertig van de vorige eeuw hier de wijk De Baarsjes, genoemd naar de herberg De Drie Baarsjes (gesloopt in 1956) en de daarbij gelegen buurtschap Baarsdorp of De Baarsjes. Deze wijk werd grotendeels gebouwd op basis van de nog door Sloten gemaakte uitbreidingsplannen uit 1914. De wijk werd voornamelijk bebouwd met forse woningbouw in een gesloten bouwblok verkaveling. Het onderhavige gebouw werd in 1942-1945 gebouwd op een kavel die tot dan toe open was gebleven, als gevolg van een wijziging in 1939 van het Uitbreidingsplan Landlust, die hoogbouw mogelijk maakte. Het gebouw staat vrij en wordt omgeven door een strook groen. In de groenstrook aan de noordwestzijde staan twee grote esdoorns op de hoeken. Het gebouw is met zijn acht bouwlagen ongeveer twee keer zo hoog als de meeste omliggende bebouwing die vooral bestaat uit woonblokken met etagewoningen.

Gebouwtype en bouwgeschiedenis in hoofdlijnen
De ‘Oranjehof’ is gebouwd in 1941-1942 als woongebouw voor alleenstaande vrouwen, in opdracht van de particuliere aannemer en

ontwikkelaar H. van Saane. Het gebouw is geheel symmetrisch opgezet met een hoofdvolume van

rechthoekige plattegrond in noordoost-zuidwestrichting. De trappenhuizen liggen in het midden en op de koppen van beide vleugels. Ten noordwesten daarvan en verbonden met een lager tussenlid, ligt een veel kleiner entree- en voorzieningengebouw van twee bouwlagen met eveneens een langwerpig rechthoekige plattegrond in dezelfde richting. De daken zijn plat. Het verbindingslid geeft toegang tot een centraal en vooruitstekend gelegen gedeelte met trappenhuis en lifthuis van het hoofdgebouw. Aan de noordwestzijde van dit volume liggen, aan weerszijden van het vooruitstekende gedeelte, galerijen die de woningen ontsluiten. Het woongebouw omvat oorspronkelijk 108 kleine comfortabele flats met één of twee kamers, loggerkamers voor gasten en 28 pensionkamers. Er was een eetzaal, een conversatiezaal, een winkel, een wasserij, een rijwielstalling, centrale vuilnisafvoer, telefoon en radioaansluiting en liften. Op de begane grond zijn bergingen die ontsloten worden via een gang met ingangen in de kopse zijden. Hoe de indeling van de verdiepingen nu is, is niet bekend, omdat het gebouw niet van binnen is bekeken.
Het gebouw is in de late twintigste eeuw gerenoveerd, waarbij de oorspronkelijke stalen kozijnen en ramen grotendeels zijn vervangen door kunststof exemplaren. Tegenwoordig bevat het gebouw koopappartementen en op de begane grond aan de zuidwestzijde een accountantskantoor.

Architectonische verschijningsvorm
Exterieur
Het gebouw wordt qua vorm in hoofdzaak gekenmerkt door het grote langwerpig blokvormige hoofdvolume van acht bouwlagen. De bovenste laag ligt verder terug. De lange gevels van het hoofdgebouw zijn symmetrisch opgezet met in het midden en aan de uiteinden onderscheiden traveeën die een afwijkende, iets meer gesloten, gevelindeling hebben en aan de noordwestzijde bovendien vooruitsteken. De kopse gevels hebben ook een meer gesloten karakter met aan de zuidoostkant een

symmetrische indeling van drie vensterassen met op de begane grond in de middelste een

travee met kleine vensters (waarschijnlijk bevinden zich hierachter de noodtrappenhuizen). Op de begane grond van de zuidoostgevel is er een vooruitstekend gedeelte met kleine vensters die gedeeltelijk zijn dichtgezet, en balkons daarboven met een borstwering en een balustrade van drie horizontale ijzeren buizen.
De gevels zijn opgetrokken uit een zeer lichtbruine tot gele baksteen die zijn gemetseld in staand verband. Daarnaast is gebruik gemaakt van kunststeen voor de lekdorpels van de meeste vensters en de omlijstingen van deuren en vensters bij de trappenhuizen, die merendeels zijn voorzien van segmentbogen. In de zuidoostelijke gevel is kunststeen gebruikt om een gevelgeleding te creëren van doorlopende verticale profielen tussen de vensteropeningen die boven de vensters van de zevende bouwlaag worden verbonden door segmentbogen. Deze profielen hebben een aanzet met krullen boven de tweede bouwlaag. De grote vensters tussen deze profielen bevatten van oorsprong waarschijnlijk deuren die geheel open konden, want ervoor zijn ijzeren balustrades met schuine spijlen en decoratieve cirkeltjes geplaatst. De galerijen voor de noordwestgevel rusten op een zichtbaar betonskelet en hebben betonnen balustrades met verdiepte panelen en een dubbele ijzeren leuning erboven. Zoals vermeld zijn de meeste deuren en ramen in kunststof vernieuwd, maar in de noordwestgevel van het hoofdvolume zijn nog voor een groot deel de oorspronkelijke stalen venstervullingen te vinden, evenals op de begane grond van de noordoostgevel. Voor de teruggetrokken gevels van de bovenste bouwlaag liggen balkons, met de doorgestoken gevel als borstwering en een dunne ijzeren balustrade. Langs de dakrand is een dunne lijst aangebracht. Midden op het volume is er een kleine dakopbouw die waarschijnlijk de liftinstallatie bevat. De kleine voorbouw aan de noordwestzijde behoort door de centrale plaats vóór het hoofdgebouw en overeenkomstig materiaalgebruik duidelijk tot hetzelfde geheel, maar vorm en gevelindeling zijn wel afwijkend.

Dit tweelaagse gedeelte is strak blokvormig en wordt geleed door bakstenen lisenen tussen de

daklijst is donkergrijs en heeft een dubbel uitkragend profiel. De meeste vensters in dit volume zijn vierkant. Dit geldt echter niet voor de ingang in de middelste van de vijf traveeën en de twee grote flankerende vensters. Deze hebben kunststenen omlijstingen; de houten kozijnen zijn verdiept in de openingen gelegen. De ingang omvat een dubbele deur met ramen met diagonale roeden. De vensters bevatten kozijnen met twaalf ruiten. Boven de ingang staat in kleine bronzen letters ´ORANJEHOF´ en daarboven hangt een authentieke metalen lantaarn met ruitjes. De daklijst hierboven is iets opgetild met een klein paneel waarin het jaartal 1942 in reliëf is vermeld.

Interieur
De ‘Oranjehof’ is niet van binnen bekeken.

Cultuurhistorische context
Het complex van ‘De Oranjehof’ past in de lange reeks door H. van Saane gerealiseerde wooncomplexen, waarin hij al sinds de jaren twintig van de twintigste eeuw naar een vernieuwing van de volkshuisvesting streefde. Hij bouwde onder meer het experimentele complex arbeiderswoningen aan de Mauritzstraat 2-14 / Tugelaweg 70-77 (de Krugerhof), de dichtbij gelegen Geuzenhof (1933, Willem de Zwijgerstraat) en de Muzenhof (1939, Beethovenstraat). De complexen kenmerken zich steeds door ingenieuze plattegronden met
onafhankelijke opgangen en een intelligente stedenbouwkundige invoeging die de openbare ruimte nadrukkelijk mede vorm geeft. Bovendien zijn de nieuwste ontwikkelingen in de woningbouw die Van Saane in het buitenland leerde kennen, in de bouw meegenomen. Inspiratie hiervoor deed hij naar eigen zeggen op in Frankfurt en Wenen. Direct na de oorlog gold het project, ook internationaal, als een voorbeeld van huisvesting voor alleenstaande vrouwen. De naam van het project verwees naar de oorlogsjaren, evenals de inscriptie boven in de achter en voorgevel: Domum parvam sed meam (een klein huis, maar het mijn) en vooral

Dum spiro spero (zolang ik leef, hoop ik). De ‘Oranjehof’ is ontworpen door J.F. Pot-Keegstra

architectenbureau Heineken en Kuipers en het Hooger Bouwkunst Onderricht (voorloper van de Academie van Bouwkunst), waar zij de eerste vrouwelijke afgestudeerde architect werd en waar ze haar echtgenoot Joop Pot leerde kennen. Koos Keegstra werkte met onderbrekingen bij de dienst Publieke Werken van Amsterdam. In 1941 zette zij een bureau op met haar man voor het ontwerp van de ‘Oranjehof’ in Amsterdam en de ‘Bergerhof’ (1941-1942) te Alkmaar, beide woningbouwprojecten in opdracht van N.V. Bouwbedrijf H. van Saane. Joop Pot was enige jaren in dienst van dit bedrijf geweest. Hun bureau bleef tot het overlijden van Joop Pot in 1972 bestaan. Daarna zette Koos Pot- Keegstra het bureau onder dezelfde naam voort. Het grootste deel van hun oeuvre bestaat uit woningbouw. Koos Pot - Keegstra ontwierp vooral vanuit de praktische en functionele inrichting van de woning. Daarin sloot ze aan bij de ideeën van de Nieuwe Zakelijkheid en Goed Wonen. Na de oorlog namen ze deel aan diverse wederopbouwprojecten en ook werkten ze mee aan projecten in de Westelijke Tuinsteden en Buitenveldert in het kader van het Algemeen Uitbreidingsplan Amsterdam. Zij stelden zich ten doel ingewikkelde bouwplannen tot grote eenvoud terug te brengen zonder enige 'mooimakerij'. Want de schoonheid van een ontwerp school volgens hen in eenvoud en strenge economie. Vanaf het begin van de jaren zestig kreeg het bureau veel opdrachten voor ouderenhuisvesting, onder meer het Maarten Lutherhuis, het Osdorperhof en het Mackenziehuis Amsterdam en huisvesting van studenten. Hun bekendste werk is de Penitentiaire Inrichting Overamstel (de Bijlmerbajes, 1964 - 1978) in Amsterdam. Het bureau liet zich bij de ontwerpen voornamelijk leiden door functionaliteit en was wars van "opsmuk". Toch is ook aan het ontwerp van de ‘Oranjehof’ duidelijk dat zij de toepassing van historische typologieën niet schuwden. Wat dat betreft kan de Oranjehof ook beschouwd worden als een modern ‘palazzo’ met een duidelijke plint, middendeel en bekroning. Ook

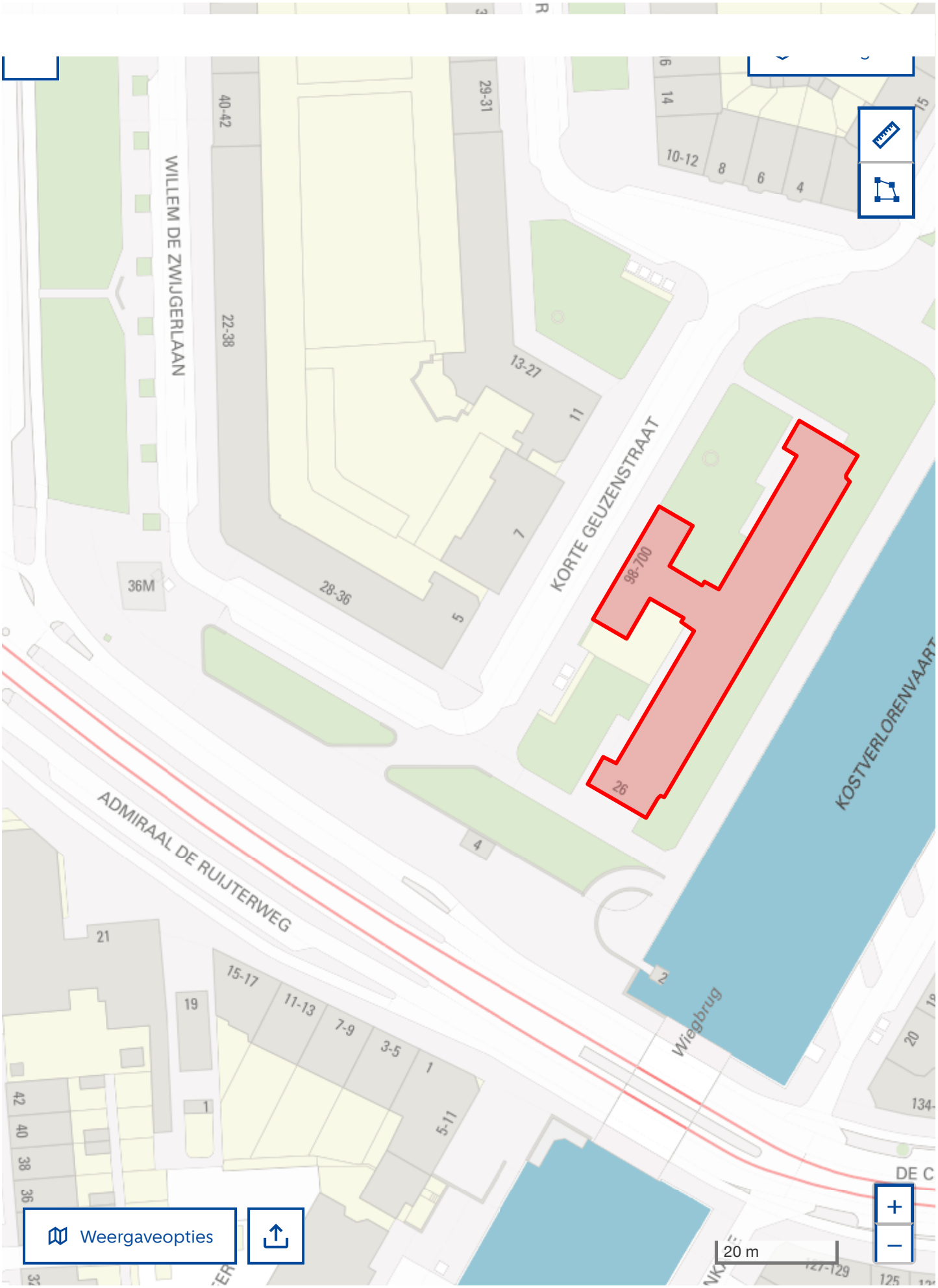
laat de toepassing van ornament zien dat het echtpaar zich eerder verwant voelde met A.

met de meer orthodoxe aanhangers van het Nieuwe Bouwen als Merkelbach en Stam. In hun latere werk verdwijnt het ornament, maar een gevoel voor klassieke verhoudingen en zekere beslotenheid in vormgeving blijven ook in hun later werk zichtbaar.

Conclusie
De 'Oranjehof' van Pot en Pot-Keegstra heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de vrije en in het oog springende ligging bij de toegang tot de Baarsjes en door het compacte ontwerp voor een in verhouding tot de omgeving vrij hoog gebouw. Het ontwerp heeft architectuurhistorische waarde vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp dat de idealen van het Nieuw Bouwen verbindt aan het gebruik van een historische woningtypologie en de toepassing van ornament. Het woningblok is verder typologisch van belang als voorbeeld van woningen voor alleenstaanden. Ook is de 'Oranjehof' niet alleen een goed voorbeeld van de idealen van Groep'32 en hun geestverwanten, maar is het ook het eerste werk van het voor Amsterdam belangrijk architectenechtpaar J.W.H.C. Pot en J.F. Pot-Keegstra. Het complex bezit Cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een door H. van Saane ontwikkeld project dat oorspronkelijk bedoeld was voor alleenstaande vrouwen en direct na de oorlog als een voorbeeldproject werd beschouwd. Ook is er sprake van gaafheidswaarde, omdat het gebouw ondanks de deels gewijzigde venstervullingen tamelijk goed is behouden.

Gebruikte bronnen en literatuur
Archief Bureau Monumenten en Archeologie
Haagsma, I. e.a., Amsterdamse gebouwen 1880-1980, Utrecht/Antwerpen 1981
www.bonas.nl/archiwijzer/bo_WInfo.

De Redengevende omschrijving kan aanvullende informatie bevatten, afhankelijk van uw rol en bevoegdheden als gemeentelijk medewerker. Klik hier om in te loggen en te controleren of u toegang heeft tot deze extra informatie.

WILLEM DE ZWIJGERLAAN
KORTE GEUZENSTRAAT
ADMIRAAL DE RUIJTERWEG
KOSTVERLORENVAART
Wiegbrug
40-42
22-38
29-31
13-27
11
7
5
28-36
36M
98-700
26
4
2
21
19
15-17
11-13
7-9
3-5
1
5-11
42
40
38
36
14
10-12
8
6
4
Weergaveopties
20 m